

I.A. Костичева
м. Донецьк

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК БАЗОВИЙ ФАКТОР ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Для сучасної освіти характерне застосування навчальних технологій, які сприяють: діяльнісній активізації студентів, діалоговій взаємодії між викладачем і студентом та індивідуалізації навчання. Лише за таких умов можна досягти основних дидактичних цілей нової системи навчання, які спрямовані на перетворення кожного студента, за сприятливої для навчання атмосфери, в суб'єкт пізнання, реалізації його творчого потенціалу, розвитку обдарованості, креативності, новаторства.

Дослідження багатьох учених: Б.Г. Ананьєва, П.П. Блонського, Л.С. Виготського, Л.В. Занкова, В.А. Крутецького та ін. свідчать, що індивідуалізація навчання обумовлює таку організацію навчального процесу, при якій здійснюється вибір способів, прийомів, темпу навчання з урахуванням індивідуальних особливостей тих, хто навчається, та рівня їх здібностей до навчання.

Звісно, що формування особистості студента відбувається не тільки під впливом організованих навчально — виховних заходів, а й завдяки індивідуальним намаганням самих студентів. Відомо, що ніхто не отримає певну сукупність знань, навичок і вмінь без чималих зусиль.

Практика свідчить, що найбільш ефективним є навчальний процес у тих освітніх системах, де він спирається на змістовну самостійну роботу студентів (СР). Тому сучасна дидактика більше уваги має приділяти обґрунтуванню методики самостійного опанування теоретичних знань, практичних навичок та вмінь.

Важливе значення в якісному оволодінні спеціальним навчальним курсом має оптимально обрана та якісно забезпечена система організації самостійного вивчення окремих тем кожного модуля навчальної дисципліни.

У процесі творчих пошуок викладацького колективу бібліотечного відділення Донецького училища культури склалась чітка система організації самостійної роботи, яка спрямована на формування особистості майбутнього спеціаліста, розвиток його здібностей, підвищення культурного рівня. Вона передбачає диференційований підхід до роботи зі студентами різних курсів, поєднання різноманітних форм і методів СР. Слід відзначити, що обсяг СР послідовно збільшується в міру набуття студентами вмінь і навичок самовиховання, ускладнюються і форми від простих до складних (скласти план, конспект — написати дипломну роботу тощо.). Якщо на першому курсі

викладач займає активну позицію, а студент “підлеглий”, то на старших курсах студент в ході виконання завдань самостійно аналізує, вирішує поставлені задачі, тобто поступово процес навчання стає творчим.

Викладач Баніна М.Д. при організації СР з предмету “Бібліографічна діяльність” активно включає елементи узагальнення практичного досвіду з інших дисциплін “Основи АСОД”, “Основи документознавства”, “Соціальні комунікації”, ”Обслуговування в бібліотеці”, також циклу суспільно - гуманітарних дисциплін; вимагає наукового дослідження при написанні курсової роботи студентами заочної форми навчання.

Викладач Гришина Л.М. спрямовує самостійну роботу першокурсника на засвоєння терміносистеми за діючими стандартами з предмету “Основи Документознавства”.

В ході вивчення переважно практичної дисципліни “Основи АСОД” викладач Костичева І.А. ставить перед студентами за мету одержати високі результати з предмету. Якісні показники практичних вмінь та навичок з аналітико — синтетичної обробки документів досягаються шляхом новітніх ідей, підходів, інноваційних форм стосунків за принципом: “навчання рівних — рівними”.

Першокурсники, які зустрічаються з новою професійною термінологією, які ще не адаптувались до навчання, потребують більшої уваги через словесні методи навчання (лекція, бесіда та ін.) В процесі їхнього роз'яснення вчитель шляхом слова викладає, пояснює навчальний матеріал, а студенти шляхом слухання, запам'ятовування і осмислювання активно його сприймають і засвоюють. Доведено, що з прочитаної інформації запам'ятовується 10%, з почутої — також 10%, а коли ці процеси відбуваються одночасно — 30 %. Тому позаудиторна СР включає поглиблене опрацювання тем, що вивчались на заняттях. Найбільш складним видом є робота з друкованими джерелами літератури, тому необхідно вчити працювати з літературою, надавати їм консультації, пропонувати план конспекту. Випереджаюче вивчення окремих тем характерно для СР заочного відділення.

Наочні методи достатньо важливі, бо дозволяють застосувати в єдності живого споглядання, абстрактного мислення і практики. Відомо, що з побаченого запам'ятовується 40 % , з почутоого 20%, а з одночасно побаченого і почутоого — 80%. Тому викладачем було розроблено декілька наочних посібників. Один з них “Основи АСОД в таблицях і схемах”, який містить опорні конспекти для СР з основних модулів курсу: Аналітико – синтетична обробка документів: її значення, види. Основні процеси; Методика складання різних видів бібліографічних записів текстових і нетекстових документів. Індексування документів.

Систематизація документів. Предметизація документів; Аnotування документів; Реферування документів. Посібник дозволяє студентам засвоїти терміни, побачити понятійні взаємозв'язки, проаналізувати особливості різних процесів АСОД. Наочний посібник створений на бумажному носії, в електронному вигляді, у вигляді презентації Power Point, яка демонструється під час лекції. На СР студентам пропонується опрацювання опорних конспектів в двох напрямах, як розкриття, так і згортання інформації у вигляді таблиць і схем.

Наочний посібник “*Бібліографічний запис на різні види документів*” доказав ефективність використання, але зараз редагується згідно ДСТУ 7.1: 2006. Перше видання з виправленими змінами привернув увагу практиків бібліотек області та студентів заочного відділення, які з 01.07.2007 опановують новий держстандарт.

Збірник нормативних документів “*Стандартизація та уніфікація аналітико — синтетичних процесів обробки документної інформації*” складений викладачем для ознайомлення з офіційними документами з основних процесів наукової обробки. Зміст його включає: діючі державні стандарти з основних процесів АСОД; Перелік областей і елементів бібліографічного запису; Вимоги до бібліотечного почерку; Приклади різних видів бібліографічного запису; Перелік маркерів для складання анотації та рефератів.

З метою повторення і глибшого засвоєння теоретичного матеріалу, його застосування на практиці при складанні бібліографічних записів на різні види документів, студенти отримують практичні домашні завдання, які включають складання п'ятьох бібліографічних записів відповідної методики. Студенти ведуть учнівський зошит для самостійних робіт в яких виконують завдання. Викладач перевіряє роботи та корегує завдання для кожного студента. Практичний досвід показав, що таким чином студенти удосконалюють практичні уміння та навички зі складання бібліографічних записів, які є основою грамотності бібліотечного спеціаліста.

Навчальні, виховні, розвиткові, спонукальні функції має виконувати і контроль знань. При диференційованому підході у викладанні предмету, метою якого є забезпечення базового рівня підготовки кожного студента, створення сприятливих умов тим, хто виявляє цікавість до навчання, але кому вивчення певної дисципліни дается важко, звичайно допускається умовний розподіл на групи: сильні, середні, слабкі (склад груп не є постійним). Це дозволяє при однаковому обсязі інформації встановити різні рівні вимог як під час засвоєння, так і контролю. Розробка завдань різномірневого контролю вимагає від викладача обґрутованої і логічної системи питань

контролю і чітких уявлень, які знання, уміння, навички повинен показати студент, тому критерії оцінки розроблені як до теоретичного циклу, так і практичних навичок і вмінь.

Для контролю знань викладачем розроблені тести, завдання, кросворди, термінологічні диктанти, експрес - опитування за темами модулів дисципліни. З урахуванням модульно — рейтингової системи комплексна контрольна робота розроблена з диференційованими завданнями, які розбиті на три рівня: *обов'язковий*, відповідає оцінці “Задовільно”; *достатній* - оцінка “добре”; *високий* — оцінка “відмінно”.

Викладачем складений “*Силибус виконання самостійної роботи для студентів dennої та заочної форм навчання*” — це програма дій студента над матеріалом, що виноситься на самостійне опрацювання. Він є складовою частиною навчально — методичного забезпечення навчальної дисципліни, особливо з переходом на модульно — рейтингову систему організації навчального процесу і складовою частиною індивідуального плану кожного студента. Його мета — ознайомити студента з обсягом самостійної роботи, методикою її виконання, формою контролю. Силибус корисний і для викладача, оскільки допомагає структурувати та планувати роботу.

Орієнтовна структура і наповнення силибусу:

Інформація про викладача: прізвище, ім'я, по батькові; номер робочої аудиторії, контактна інформація, час консультацій.

Структура навчальної дисципліни: наводиться календарно — тематичний план курсу з розбивкою за темами, годинами, видами робіт та строками виконання.

Методична розробка по виконанню різних видів самостійної роботи.

Тема самостійної роботи.

Мета і завдання самостійної роботи. Мета має такі формулюванки: поглиблення і уточнення знань, здобутих під час аудиторних занять; набуття практичних навичок і вмінь; систематизація знань з теми, модуля, окремої дисципліни та зв'язок з іншими дисциплінами.

Цілі самостійної роботи: Формування цілісної системи з навчальної дисципліни, розвиток логічного мислення, вміння працювати з додатковими джерелами інформації.

Порядок виконання самостійної роботи у вигляді коротких, лаконічних і чітких вказівок щодо виконання тих чи інших дій. Правильні з методичного погляду вказівки запобігають виникненню помилкових варіантів мислення і ефективно поєднують теоретичні знання студентів з діями, які вони виконуватимуть під час виконання запланованої

самостійної роботи. Також забезпечується і зорове уявлення про порядок реалізації визначених дій.

Форми контролю за темами модулів.

Завершується силибус списком літератури по кожній темі.

Студенти поступово опановують методики наукової обробки документів через “неприйняття труднощів”, через “нездоволення великим обсягом СР”, через “недооцінку або переоцінку власних сил” тощо, але на випускному третьому курсі більшість студентів “захоплюються своїми досягненнями”, “посміхаються над вчоращими помилками”, охоче демонструють свої навички і вміння під час проходження всіх видів практик.

ЛІТЕРАТУРА

1. Завьялова, Е.П. Совместная деятельность преподавателей и студентов в организации самостоятельной работы студентов [Электронный ресурс] / Е.П.Завьялова. – Электрон. дан. – [Б.м., б.г]. – Режим доступа: <http://www.asu.ru>.
2. Казаков, В.А. Самостоятельная работа студентов, её информационно — методическое обеспечение [Текст] / В.А. Казаков . - К., 1990. - С. 15.
3. Педагогика [Текст] : навч. посібник / Південноукраїн. держ. педагог. ун — т ім. К.Д.Ушинського. - Х., 2003. - С.95.
4. Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах [Электронный ресурс] : положення: від 2 черв. 1993 р., N 161/ Мін - во освіти України //Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Ягупов, В.В. Педагогика [Текст]: навч. посібник: для ВНЗ / В.В. Ягупов . - К.,2003. - С.344 — 346.